

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра загальної та диференціальної психології**

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ: ТЕОРІЯ, ДОСВІД, ПРАКТИКА»

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ
Всеукраїнської науково-практичної конференції
24-25 квітня 2025 року**

Одеса

2025

УДК 159.9: 37.015.3

А 43

Друкується за ухвалою Вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 16 від 29.05.2025 року)

А 43 Актуальні проблеми сучасної психології: теорія, досвід, практика / Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 24-25 квітня 2025 року) / за ред. М.Й.Казанжи. Одеса: Університет Ушинського, 2025. 718 с.

Редакційна колегія: Казанжи М.Й., доктор психологічних наук, професор; Саннікова О.П., доктор психологічних наук, професор; Дідух М.Л., доктор психологічних наук, доцент; Водолазська О.О., кандидат психологічних наук, доцент; Бринза І.В., кандидат психологічних наук, доцент; Борисова О.О., кандидат юридичних наук, доцент; Василенко І.А., кандидат психологічних наук, доцент; Ульянова Т.Ю., кандидат психологічних наук, доцент; Черножук Ю.Г., кандидат психологічних наук, доцент; Оріщенко О.А., кандидат психологічних наук, доцент.

Збірник призначений для фахівців у галузі психології, наукових дослідників і практиків, викладачів закладів вищої освіти, педагогів і вихователів, докторантів, аспірантів та студентів. Рекомендації щодо впровадження результатів конференції полягають у підвищенні обізнаності науковців, викладачів і аспірантів щодо наслідків та перспектив становлення особистості у невизначеному світі та можливостей практичного використання досягнень загальної психології, психології особистості, історії психології тощо в сучасних умовах освіти та науки.

Матеріали опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність викладеного матеріалу покладено на авторів статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

ISBN 978-617-7757-40-4

©Автори статей, 2025
© Університет Ушинського

2025

Шварц А. І.,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої
освіти за спеціальністю 053 Психологія,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

ПСИХОЛОГІЧНА ПРОНИКЛИВІСТЬ І ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ

Анотація. Особливості людської взаємодії завжди були одним із найбільш важливих і складних явищ людського розуміння. Адекватність сприйняття людьми один одного залежить від того, наскільки уважними люди є один до одного. Вміння швидко й чітко скласти психологічний портрет особистості і розуміти її – запорука успіху в системі суб'єкт-суб'єктних стосунків. Результативність в області активних комунікацій в значній мірі визначається емоційними особливостями людини, в першу чергу емоційним інтелектом, який є аспектом виявлення внутрішнього світу особистості, що відбиває міру розумного ставлення людини до світу, до інших та до себе як суб'єкта життєдіяльності. Повідомлення спрямоване на викладення результатів психологічного аналізу теоретико-емпіричного аспекту психологічної проникливості і емоційного інтелекту, як взаємопов'язаних психологічних явищ. Підбір психодіагностичного інструментарію для проведення емпіричного дослідження визначив сукупність методик, які є валідними, надійними, адекватними меті і завданням дослідження. За отриманими результатами проведено кількісний та якісний аналіз. У даному

повідомленні викладено результати вивчення психологічних характеристик емоційного інтелекту представників груп «інтуїтів» та «логіків», отриманих за допомогою вивчення складених профілів. Доведено, що представники двох груп психологічної проникливості виявляють розбіжності у прояві емоційного інтелекту.

Ключові слова: психологічна проникливість, емоційний інтелект, кількісний (кореляційний) аналіз, якісний аналіз, «інтуїти», «логіки», психологічний портрет.

Abstract. The peculiarities of human interaction have always been one of the most important and complex phenomena of human understanding. The adequacy of people's perception of each other depends on how attentive people are to each other. The ability to quickly and clearly draw up a psychological portrait of a person and understand him is the key to success in the system of subject-subject relations. Effectiveness in the field of active communications is largely determined by the emotional characteristics of a person, primarily emotional intelligence, which is an aspect of revealing the inner world of a person, reflecting the degree of a person's reasonable attitude to the world, to others and to himself as a subject of life activity. The report is aimed at presenting the results of the psychological analysis of the theoretical and empirical aspect of psychological insight and emotional intelligence, as interrelated psychological phenomena. The selection of psychodiagnostic tools for conducting empirical research has identified a set of methods that are valid, reliable, and

adequate to the goals and objectives of the study. Based on the results obtained, a quantitative and qualitative analysis was conducted. This report presents the results of studying the psychological characteristics of emotional intelligence of representatives of the groups of "intuitives" and "logicians", obtained by studying the compiled profiles. It is proven that representatives of the two groups of psychological insight show differences in the manifestation of emotional intelligence.

Key words: psychological insight, emotional intelligence, quantitative (correlation) analysis, qualitative analysis, "intuition", "logic", psychological portrait.

Кожній людині, яка живе в суспільстві, доводиться регулярно вступати у взаємодію з іншими людьми. Від успішності цих контактів залежить реалізація власних потреб та її емоційний комфорт. Але успішність спілкування буде «вигравати» у випадку застосування універсальних якостей особистості. серед яких почесне місце належить психологічній проникливості. За результатами наукових досліджень психологічна проникливість визначається як відносно стійка властивість індивідуальності, що проявляється в умінні глибоко проникати у внутрішній світ іншої людини, адекватно розуміти та інтерпретувати її поведінку, особливості її характеру, емоційний стан тощо (І.Г.Батраченко, І.Д.Бех, Т.С.Кириленко, О.А.Кисельова, Г.С.Костюк, С.Д.Максименко, Е.Л.Носенко, С.Л.Рубінштейн, О.П.Саннікова, Н.В.Скотна та ін.). Різноманітність підходів до дослідження феномену

психологічної проникливості зумовлює його складність. У більшості психологічних досліджень, присвячених вивченню сприйняття людини людиною значна увага приділяється здатності до проникнення у внутрішній психологічний світ іншої людини, до розуміння її бажань, емоційних станів, потреб, до психологічної інтерпретації поведінки інших людей (Л.С.Базилевська, К.В.Вербова, А.Ю.Винокур, М.М.Гарріфуліна, І.А.Іванчук, Н.Ф.Каліна, Л.С.Кузнєцова, О.Г.Кукосян, С.Д.Литвин, В.Н.Панфьоров, О.І.Резник, Н.О.Рождественська, В.М.Роздобудько, Ю.Л.Стьопкін, Я.І.Український). Провідне значення в розвитку особистості, поруч з психологічною проникливістю, має емоційний інтелект. Низка дослідників бачить в емоційному інтелекті певну «метаздібність», наявність якої у людини забезпечує її життєвий і професійний успіх, а також визначає, наскільки успішною вона може бути у використанні інших здібностей, включаючи «раціональний» інтелект. Таку точку зору висловлює, зокрема, Д.Гоулмен. За Гоулменом, емоційний інтелект містить у собі здатність до самомотивації, стійкість до фрустрації, контроль емоційних імпульсів і можливість відкладати винагороду, регулювати настрій і протидіяти дистресу [2]. Сьогодні емоційний інтелект привертає неабияку увагу дослідників з різних країн світу. До них долучилися і українські науковці (І.Ф.Аршава, О.І.Власова, М.О.Журавльова, Н.В.Коврига, А.В.Костюк, Е.Л.Носенко, О.П.Лящ, І.М.Матійков, Ю.Г.Черножук та ін.)

Метою нашого повідомлення є викладення результатів дослідження психологічної проникливості та емоційного інтелекту як провідних якостей особистості. Методиками для проведення емпіричного дослідження були вибрані нами: «Тест-опитувальник психологічної проникливості» (О.П.Саннікова, О.А.Кисельова) і методика «Емоційний інтелект» М.Холла. Було застосовано статистичний метод обробки даних (кореляційний аналіз даних) за допомогою комп'ютерної програми SPSS 21.0 for Windows. Вибірку дослідження склали здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія у кількості 86 осіб.

Результати проведеного кореляційного аналізу дозволили припустити наявність індивідуально-психологічних особливостей психологічної проникливості. Для цього був застосований метод «асів» [1], за допомогою якого вибірка була поділена на дві групи: група осіб з високим значенням показника психологічної проникливості – СІ (соціальна інтуїція) – «інтуїти» (n=4), та група осіб з високим значенням показника психологічної проникливості – СР (спрямованості на розуміння іншого) – «логіки» (n=5). Одним з основних завдань нашого дослідження було вивчення прояву емоційного інтелекту в умовно визначених групах за психологічною проникливістю. Для вивчення психологічних особливостей емоційного інтелекту у представників з різним рівнем психологічної проникливості був застосований метод «профілів» [1] за допомогою якого нами отримані профілі емоційного

інтелекту досліджуваних груп, що зображені на рисунку 1. Значення, відмічені на графіку, є середнім арифметичним значень конкретного показника, одержаних представниками групи, що представляє високий або низький рівень психологічної проникливості. На осі ОХ відкладені показники що вивчаються, на осі ОУ – значення показників, виражене в процентилях. Середня лінія ряду проходить через 50-й перцентиль. Значення, що лежать у площині вище середньої лінії ряду, характеризують високі показники емоційного інтелекту. Про яскраву виразність відповідного показника свідчать значення вище 75-ти перцентилів. Значення показників нижче середньої лінії ряду свідчать про слабку вираженість або про невираженість (нижче 25-го перцентиля) відповідних показників емоційного інтелекту.

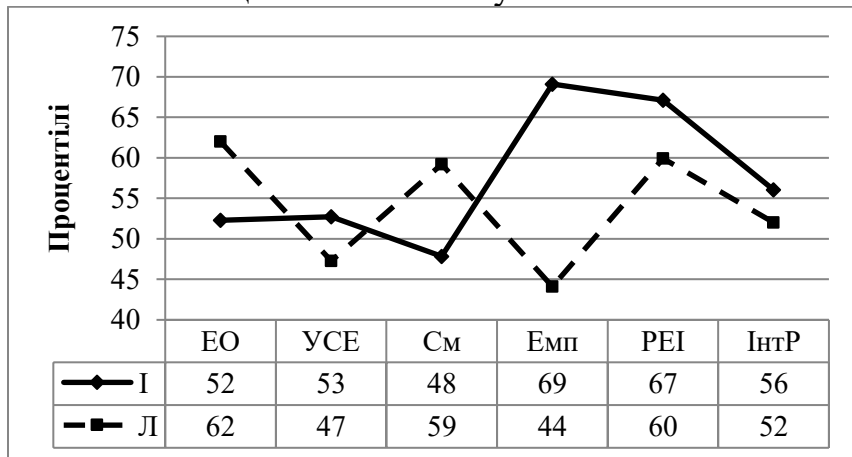

Рис.1. Профілі емоційного інтелекту груп «логіків» та «інтуїтів».

Примітка. 1) Умовні скорочення назви груп: «І» – група інтуїтів; «Л» – група логіків; 2) умовні скорочення показників емоційного інтелекту: ЕО – емоційна обізнаність, УСЕ – управління своїми емоціями, См – самотивація, Емп – емпатія, РЕІ – розпізнавання емоцій інших людей, ІнтР – інтегративний рівень емоційного інтелекту.

Аналіз отриманих профілів показує, що кожна група випробуваних характеризується відмінностями у ступені вираженості однойменних показників. Це відображається в особливостях конфігурації кожного профілю: візуально профілі представників кожної групи характеризуються розташуванням відносно середньої лінії ряду та специфікою структури емоційного інтелекту, що виявляється у своєрідному якісно - кількісному поєднанні їх показників. Візуальний аналіз профілів, представлених на рисунку 1, свідчить про певні відмінності між групами осіб «інтуїти» і «логіки». Переважна більшість показників досліджуваних профілів розташовані протилежно один до одного, відносно середньої лінії ряду, що вказує на явні розбіжності за показниками та показує тяжіння показників емоційного інтелекту у групі «інтуїти» до зони високих значень, що свідчить про явну значну вираженість цієї властивості в цілому, та всіх її компонентів, окремо. В групі «логіки» показники емоційного інтелекту розташовані переважно в площині середньої лінії ряду.

На підставі отриманих даних можна скласти психологічний портрет осіб, котрі склали групи

«інтуїтів» і «логіків». Так, для представників групи «інтуїти» характерні досягнення емоційних станів іншої людини, проникнення в її внутрішній світ, розуміння її переживань, думок, почуттів (Емп). Емпатія проявляється в формі співпереживання тих же самих почуттів, які відчуває інший, а також у формі співчуття – схильності емоційно відгукуватися на почуття іншого. Керування власними емоціями таким особам важко, але при цьому вони достатньо добре розуміють емоції інших людей по міміці, жестах, відтінкам мови, позі (Е+), вміють співпереживати поточному емоційному стану іншої людини, а так само готові надати підтримку. Спостерігається тенденція до адекватності реагування на настрої, спонукання і бажання інших людей (РЕІ). Демонструють вміння впливати на емоційний стан оточуючих, заспокоювати їх, покращувати їх настрій, радити з питань відносин між людьми, допомагати іншим використовувати їх спонукання для досягнення особистих цілей. Мають здатність спостерігати зміну своїх почуттів, аналізувати як негативні, так і позитивні емоції, розуміти джерело їх виникнення і проблеми, які їх спровокували. Отримана таким чином інформація про свої справжні почуття служить джерелом знання про те, як чинити в житті і краще управляти подіями (ЕО). Представники даної групи демонструють тенденцію до заниженої самомотивації (См), що свідчить про схильність зазнавати труднощів при необхідності довільно управляти своїми емоціями, входити в стан спокою, готовності і зосередженості, відкидати негативні почуття, викликати у себе широкий спектр

позитивних емоцій, діяти відповідно до запитів життя. Це говорить про притаманну особам даного типу імпульсивність. Загалом мають високий інтегративний рівень емоційного інтелекту.

Представники групи «логіки» демонструють спроможність відслідковувати зміни у власних почуттях, аналізувати причини їх витоків (ЕО). Мають високу самомотивацію (См), не відчують труднощів при контролі і управлінні власними емоціями через зосередженість їх над аналізом. Помірковано реагують на настрої, спонукання і бажання інших людей (РЕІ), що може бути пов'язано з небажанням розуміти емоційні стани іншої людини. Помірно виражене вміння впливати на емоційний стан оточуючих, заспокоювати їх, покращувати їх настрій, радити з питань відносин між людьми, допомагати іншим використовувати їх спонукання для досягнення особистих цілей (Емп). Спостерігається тенденція до низького рівня управління своїми емоціями (ЕУс⁻) яку можна розглядати як певне «застрягання» на негативно забарвлених переживаннях після несподіваних прикрощів, зациклення на негативних емоціях з приводу неприємностей що трапилися. Недостатньо виражений самоконтроль над своїми почуттями в конфліктних ситуаціях. Інтегративний рівень емоційного інтелекту – середній.

Отже, описані психологічні портрети представників двох груп психологічної проникливості («логіки» і «інтуїти») висвітлюють розбіжності у прояві емоційного інтелекту обстежених осіб.

Література:

1. Саннікова О.П. Феноменологія особистості: Вибрані психологічні праці. Одеса: СМІЛ, 2003. 256 с.
2. Черножук Ю.Г, Узун І.М. Емоційний інтелект майбутніх педагогів з різним рівнем тривожності. *Наука і освіта*. 2020. №2. С.44-50

УДК 159.922/923+159.94(045)

Якубовська Н.М.,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія,

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

КОПІНГ-СТРАТЕГІЇ ОСІБ З РІЗНОЮ СХИЛЬНІСТЮ ДО ПАСІОНАРНОСТІ

Анотація. У статті обговорюються результати емпіричного дослідження копінг-стратегій осіб з різною схильністю до пасіонарності. Емпіричним шляхом виділені групи досліджуваних з різним рівнем пасіонарності (пасіонарні та інпасіонарні досліджувані). Досліджено індивідуально-психологічні особливості копінг-стратегій осіб з різним рівнем пасіонарності. На нашій виборці встановлено, що особи з високою пасіонарністю мають тенденцію використовувати більш широкий спектр ефективних та адаптивних копінг-стратегій, тоді як інпасіонарні досліджувані не схильні до використання копінг.

Ключові слова: пасіонарність, пасіонарна особистість, інпасіонарна особистість, копінг, копінг-

Філонова К.С. Співвідношення показників схильності до саморуйнування з факторами особистості.....	310
Черножук Ю.Г., Сидоркіна Н.С. Зв'язок самоефективності та інтелекту особистості.....	321
Шварц А.І. Психологічна проникливість і емоційний інтелект.....	328
Якубовська Н.М. Копінг-стратегії осіб з різною схильністю до пасіонарності.....	337

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Корнійчук А.М. Життестійкість дорослих членів сім'ї як чинник формування позитивних взаємин з дітьми.....	346
Лещенко І.А. Емоційне вигорання батьків, які виховують дітей з цукровим діабетом і типу.....	355
Максименко Ю., Баран О. Психоемоційний стан осіб, які переживають кризу середнього віку.....	363
Масименко Ю.Б., Дойсан-Коровьонкова Н.В. Вплив особистісних факторів на схильність до маніпулятивної поведінки студентів.....	371
Масименко Ю.Б., Долженков О.О. Взаємозв'язок навчальної мотивації, копінг-стратегій та рівня емоційного вигорання у здобувачів.....	382
Максименко Ю.Б., Євсєєв М.О. Індивідуальні психологічні особливості проявів альтруїзму у підлітків.....	392
Санніков О.І., Юрчак А.О. Спонтанність як структурна складова рішимості особистості	402
Сапожнікова І.А. Агресивність підлітків різної статі: диференційний аналіз.....	413
Тарасенко А.М. Психологічні кореляти соціального інтелекту: емоційна стабільність, емпатія, відкритість і соціальний самоконтроль.....	422
Ткаченко О. Характеристика актуального стану сформованості комунікативного компоненту готовності педагогів до інклюзивного навчання дітей з ООП.....	431
Черножук Ю.Г., Міщенко Г. Співвідношення параметрів креативності підлітків різної статі.....	439
Черножук Ю., Новіцька К. Зв'язок соціального інтелекту з креативністю.....	448